

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

*Третьякова Є.С.,
студентка 3 курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»*

С кожним роком суспільство все більше і більше інформатизується. Велику роль у цьому процесі відіграє мережа Інтернет. Вона виступає і як головний рушій цього процесу, і як головний засіб одночасно. Однак водночас, набуває величезного значення проблема захисту прав на нематеріальні результати творчості, а також необхідність її висвітлення для широких мас населення.

Аналіз проблем, які виникають у сфері охорони прав на твори у мережі Інтернет, а також визначення можливостей, які надає безпосередньо українське законодавство, для здійснення такого захисту і є метою написання даних тез.

В українському законодавстві наступні нормативно-правові акти регулюють відносини, пов'язані із виникненням, реалізацією та захистом права інтелектуальної власності взагалі та в Інтернеті зокрема: Конституція України, Цивільний Кодекс України (далі - ЦК), Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05.07.1994р., Закон України «Про інформацію» від 2.10.1994р., Закони України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993р., «Про телекомунікації» від 18.12.2003р., постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг» від 11.04.2012 р. № 295. При цьому, якщо норми ЦК, Закону України «Про авторське право і суміжні права» носять більш загальний характер та визначають положення щодо охорони права власності на будь-які об'єкти творчої та інтелектуальної діяльності, то Закони України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про інформацію», «Про телекомунікації» носять більш спеціалізований характер. Вони стосуються саме сфери надання

телекомунікаційних послуг, куди також входить представлення можливості доступу до мережі Інтернет та розміщення інформації у ній.

Відповідно до Закону України «Про телекомунікації», Інтернет – це всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами. Згідно з цим же нормативним актом, інформаційна система загального доступу являє собою сукупність телекомунікаційних мереж та засобів для накопичення, обробки, зберігання та передавання даних [6].

Отже, за своєю сутністю у загальному, Інтернет можна визначити як сукупність телекомунікаційних мереж та засобів для накопичення, обробки, зберігання та передавання інформації у масштабах планети. Таким чином, можна прийти до висновку, що мережею Інтернет щоденно користуються мільйони користувачів з усього світу і їх кількість з кожним роком збільшується. Статистичні дані, надані інформаційним агентством «Українські національні новини» («УНН») свідчать, що в 2014 році високі рівні проникнення рухомого ширококутового зв'язку зареєстровані в Європі (64%) і Північній і Південній Америці (59%), СНД (49%), арабські держави (25%), Азіатсько-Тихоокеанський регіон (23%) і Африка (19%) [10].

В зв'язку з цим постає перша проблема – складність відслідковування порушень, пов'язаних з правами інтелектуальної власності в Інтернеті. Адже, якщо щодо великих ресурсів таке порушення може бути майже негайно виявлене, усунене, а винна особа притягнута до відповідальності, то щодо невеликих Інтернет-ресурсів, наприклад, рівня місцевої газети, такі порушення зазвичай лишаються непоміченими.

По-друге, через масову поширеність використання Інтернету в світі має місце піратство. Наприклад, згідно з даними соціологічних досліджень, піратська частка на ринку електронних видань в Україні становить близько 84%, в той час як на ринку Європейського союзу серед всього спожитого контенту лише 22% представляло собою нелегальні матеріали [8]. Існують також і такі піратські сайти, на яких представлено понад 200 тис. назв українських книжок, а також безпосередньо електронні копії книг із фондів українських публічних бібліотек, що є протиправною дією [11]. Представником такого інтернет-ресурсу є studentus.com.ua, проти якого за заявою Асоціації книговидавців та книго розповсюджувачів було відкрито кримінальне провадження [8]. Щодо кількості легальних електронних видань в Україні, то вона наразі не є значною, але перспективи розвитку ринку таких видань досить позитивні.

Ще однією проблемою, яку тягне за собою загальнопоширеність всесвітньої мережі Інтернет, є загострення проблеми плагіату. Вона виникає саме через те, що зачасту саме джерело інформації, яке не зазначається, досить важко відстежити навіть спеціалізованими програмами, а це, в свою чергу, призводить до підвищення спокуси використання чужого твору шляхом повного чи часткового копіювання або перефразування без зазначення посилань на автора [3]. Особливо яскраво даний факт відслідковується у

наукових роботах. Прикладом може слугувати позов заступника декана філософського факультету КНУ ім. Т.Г.Шевченка Сергія Руденка до спеціалізованої вченої ради КНУ ім.Т.Г.Шевченка щодо позбавлення шеф-редактора ресурсу LB.ua Ксенії Василенко наукового ступеня кандидата наук в зв'язку із вмістом в тексті її дисертації запозичень без посилання на авторів і подачу даних фрагментів як своїх ідей. Позов був задоволений в повному обсязі [13, с. 182].

Безліч аспектів може виникнути при визначенні особи, відповідальної за порушення використання об'єктів права інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Сфера телекомунікаційних послуг в Україні регулюється відповідно до вимог Закону України «Про телекомунікації» та Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2012 р. № 295 .

Відповідно до визначень, що містяться у вищезазначених нормативно-правових актах, власники Інтернет-ресурсів є або операторами телекомунікацій, або ж провайдерами телекомунікацій. Згідно з п. 4 ст. 40 Закону України «Про телекомунікації» оператори, провайдери телекомунікацій не відповідають за зміст інформації, що передається їхніми мережами.

А абзац 2 п. 41 Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг встановлюють, що відповідає за ризики пов'язані з використання інформаційних ресурсів Інтернету споживач (абонент) [7].

Таким чином, якщо на Інтернет-ресурсах операторів, провайдерів телекомунікацій, наявні матеріали, що порушують права інтелектуальної власності третіх осіб, то за розміщення таких матеріалів відповідають особи, котрі їх викладали. В переважній більшості випадків, такими особами є саме користувачі (споживачі) Інтернет-ресурсів.

З іншого боку, керуючись положеннями Конвенцією про кіберзлочинність, яку Україна підписала 23.11.2001р. в Будапешті і ратифікувала 7.09.2005р., відповідно до статті 10, уповноважені органи мають право на здійснення заходів для усунення правопорушень, що зазіхають на права інтелектуальної власності третіх осіб, зокрема арешт, щодо комп'ютерної системи або її частини чи комп'ютерного носія інформації [1].

Враховуючи, той факт, що інформація (матеріали), яка містить ознаки зазіхання на об'єкти інтелектуальної власності третіх осіб і яка зберігається та передається з використанням Інтернету зберігається на комп'ютерному носії (сервері) оператора або провайдера, уповноважені органи мають достатньо підстав для арешту комп'ютерної системи або комп'ютерного носія інформації. Так складається ситуація, коли оператори і провайдери не відповідають за дії користувачів, але самі безпосередньо можуть постраждати за розміщення користувачами інформації, що посягає на права інтелектуальної власності третіх осіб [12].

Отже, спираючись на вищенаведені приклади, можна сказати, що проблеми захисту права інтелектуальної власності в мережі Інтернет, безумовно, існують, однак єдиної думки щодо їх вирішення у сучасних вчених-

дослідників не існує. Натомість, сформувалося три підходи щодо розв'язання проблем охорони та захисту інтелектуальної власності в мережі Інтернет:

1. Охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності в Інтернеті є недоцільною, так як інформація за своєю сутністю радикально відрізняється від традиційних благ. Прихильники цього підходу вважають процес поширення продуктів інтелектуальної діяльності через Інтернет є не може бути контрольованим або інакше регламентованим, тому усе більшого значення набуває система безкоштовного розповсюдження програмного забезпечення з подальшим платним обслуговуванням та наданням різного роду інформаційних послуг.

2. Традиційні способи охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності в Інтернеті не можуть бути застосовані, а тому необхідним є створити нове інституційне середовища у цій сфері.

3. Прихильники третього підходу вважають, що охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності необхідна. Таку охорону можна здійснювати традиційними способами, а також шляхом внесення необхідних змін у національне та міжнародне законодавство [9; с.665].

На нашу думку, третій підхід є найбільш реалістичним та виправданим, тому що регулювання у сфері охорони продуктів інтелектуальної діяльності в Інтернеті, беззаперечно, потрібне. Але на сучасному етапі розвитку українського законодавства, створення нового і водночас досконалого інституту для регулювання даної сфери є складним і кропітким процесом, на який потребується багато часу. Цей факт робить другий підхід також теоретично можливим, але до його ідеальної реалізації повинно пройти декілька років щонайменше. Третій підхід повинен активно використовуватись у законотворчості для ефективного регулювання сфери інтелектуальної власності в Інтернеті, а також приведення національного законодавства у відповідність до чинних міжнародних актів.

Ми вважаємо, що в сучасних умовах для більш дієвого захисту авторських прав у мережі Інтернет буде доцільно внести ряд змін до певних нормативно-правових актів. Наприклад, Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993р. доповнити положеннями, що визначатимуть механізм офіційного закріплення права інтелектуальної власності на матеріали, що розміщуються в Інтернеті. Щодо відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, зокрема пов'язаних із розміщенням творів у мережі Інтернет, за потрібне вважаємо доповнити ст.176 Кримінального кодексу України частиною 4. Дана частина визначатиме кримінальну відповідальність за дії, передбачені ч.1, ч. 2, ч.3 ст. 176 Кримінального кодексу України, вчинені з корисливих мотивів, якщо вони завдали матеріальної шкоди у великому або особливо великому розмірі [2]. І беззаперечно, тісна співпраця між законодавчими органами та Державною службою охорони прав інтелектуальної власності буде активно сприяти вирішенню зазначених вище в статті проблем.

Беручи до уваги, що проблема охорони авторських прав у мережі Інтернет є достатньо широкою та різносторонньою, вона і надалі залишається актуальною для дослідження багатьма юристами-практиками та науковцями.

*Науковий керівник: Маріц Д.О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційного права та
права інтелектуальної власності НТУУ «КПІ»*

Список використаних джерел:

1. Конвенція про кіберзлочинність прийнята Радою Європи 23 листопада 2001 року. Ратифікована Законом N 2824-IV ([2824-15](#)) від 07.09.2005// Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2006.- N 5-6.- Ст.71
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 2001.- № 25-26.- Ст.131
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 1994.- N 13. - Ст.64
4. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 5 липня 1994 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994.- N 31.- Ст.286
5. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 1992.- N 48.- Ст.650
6. Закон України «Про телекомунікації» від 18 грудня 2003 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 2004.- N 12.- Ст.155
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг» від 11 квітня 2012 р. № 295 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/295-2012-п>
8. Андрощук Геннадій. Авторське право й інтелектуальна власність в інтернеті (за матеріалами соціологічних досліджень) // Г. Андрощук. Авторське право й інтелектуальна власність в інтернеті (за матеріалами соціологічних досліджень) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=4040>
9. Базилевич В.Д., Ільїн В.В. Інтелектуальна власність: креатини метафізичного пошуку. — К.: Знання, 2008. — 687 с.
10. Горечева Ліна. До кінця року кількість інтернет-користувачів у світі зросте до 3 мільярдів осіб [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1339058-do-kintsya-roku-kilkist-internet-koristuvachiv-u-sviti-zroste-do-3-milyardiv-osib>
11. Єва Гетьман. Чи є майбутнє у друкованої книги [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/>
12. Євген Найда. Відповідальність за порушення авторських прав в Інтернеті [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://ua.prostopravo.com.ua/prava_biznesu/intelektualna_vlasnist/statti/vidpovidalnist_za_porushennya_avtorskih_prav_v_interneti
13. Третьякова Є.С. Питання плагіату в сфері наукової діяльності// Свобода та соціальна відповідальність в інтелектуальних пошуках сучасної молоді : матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції

студентів та аспірантів «Дні науки ФСП», 16–17квітня 2014 року., м. Київ/
Укладачі: А.А. Мельниченко, І.І.Федорова, О.О. Боровикова/ - К.: НТУУ
«КПІ», 2014. – 247с.